

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/ Issue 13 (Aralık/ December 2023), s. 1246-1259.
Geliş Tarihi-Received: 06.10.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 08.11.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1372186

Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Öğrenmelerine Yönelik Deneyimleri

University Students' Experiences Regarding Emergency Remote Learning

İsmail KARAKUŞ*
Sena KARAKUŞ**

Öz

Türkiye’de 6 Şubat 2023’te yaşanan deprem felaketinden dolayı bütün ülkede yetkililer tarafından yükseköğretim kurumlarının acil uzaktan öğrenmeye geçilmesi ile ilgili bir karar alınmıştır. Bu zorlu süreçte eğitim-öğretim sürecinin alternatif olarak dijital araç ve uygulamalarla uzaktan ve sürdürülebilir bir şekilde devam edilmesi önemlidir. Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin acil uzaktan öğrenme deneyimlerine yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma, tarama modeli betimsel bir çalışmadır. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden bireylerin yaşantılarını ve algılarını ortaya koymayı amaçlayan fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Veriler görüşme formu kullanılarak 27 üniversite öğrencisinden elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda katılımcılar acil uzaktan öğrenme sürecini: Okula gitme zorunluluğunun olmaması ve derslerin kayıttan izlenmesi gibi gerekçelerle verimli bulmuşlardır. Aynı zamanda odaklanmada yaşanan zorluklar, aktif katılımın düşük olması, etkileşim ve iletişimin yetersizliği ve bağlantı/internet ve sistem ile ilgili problemlerin yaşandığını da belirterek sürecin verimsiz yönlerini de vurgulamışlardır.

Anahtar kelimeler: Acil uzaktan öğrenme, üniversite öğrencileri, fenomenoloji deseni.

Abstract

Due to the earthquake disaster in Turkey on February 6, 2023, a decision has been taken by the authorities in the whole country regarding emergency remote learning of higher education institutions to distance education. In this challenging process, it is important to continue the education and training process remotely and sustainably with digital tools and applications as an alternative. The aim of the study is to examine the views of university students on emergency remote learning experiences. The research is a descriptive study with a survey model. In this study, phenomenology design, which aims to reveal the experiences and perceptions of individuals from qualitative research designs, was used. Data were obtained from 27 university students using an interview form. The data obtained were analyzed by content analysis method. As a result of the study, the participants were interested in the emergency remote learning process: The participants found the distance education process efficient due to the reasons such as not having to go to school and watching the lectures from the recording. At the same time, they also emphasized the inefficient aspects of the process by

* Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi, e-posta: karakus8090@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8968-0011.

** Öğr. Gör., Mersin Üniversitesi, e-posta: karakussena@outlook.com, ORCID: 0000-0003-3156-6958.

stating that there were difficulties in focusing, low active participation, insufficient interaction and communication, and problems with the connection/internet and system.

Keywords: Emergency remote learning, university students, phenomenology pattern.

Giriş

Geçmişten günümüze varlığını sürdüren ve gün geçtikçe daha çok önem kazanan ve kurumlar tarafından çeşitli sebeplerle tercih edilen uzaktan öğrenme, eğitim sisteminin dışında kalmış veya doğal afet, pandemi gibi olağanüstü dönemlerde alternatif bir eğitim sistemi olarak ön plana çıkabilmektedir. Türkiye’de de 6 Şubat 2023’te yaşanan deprem felaketinden dolayı bütün ülkede yetkililer tarafından yükseköğretim kurumlarının acil uzaktan eğitime geçilmesi ile ilgili bir karar alınmıştır. Bu süreçte eğitim-öğretim sürecinin dijital araç ve uygulamalarla uzaktan ve sürdürülebilir bir şekilde devam edilmesi önemlidir. Moore ve Kearsley (2005) uzaktan eğitimi, öğreten ve öğrenenlerin ayrı mekânlarda bulunduğu iletişimin yazılı veya elektronik araçlarla sağlandığı, ayrı mekânlarda öğretimin gerçekleştirilebilmesi için özel düzenlemelerin yapıldığı planlı öğrenme-öğretme süreci, şeklinde tanımlamıştır. Uzaktan eğitimin tercih edilme nedenlerinden biri, herhangi bir nedenle örgün eğitime devam edemeyen öğrencilere, istedikleri yer ve zamanda öğrenebilme imkânı sunabilmektir (Bağrıacık Yılmaz ve Karataş, 2020). Acil uzaktan öğretim ise, eğitim-öğretimin yüz yüze devam edilemediği kriz ya da acil durum süreçlerinde uzaktan öğretim süreçlerinin kullanılması şeklinde açıklanabilir (Genç, 2023). Bu noktada uzaktan eğitimin yaşanabilecek bütün olumsuzluklara rağmen öğrenme sürecinin ulaşılabilirliği ve sürdürülebilirliği açısından önemli bir misyon üstlendiği görülmektedir.

Uzaktan eğitim, yapı ve işleyiş bakımından öğrenenler, öğretenler, destek sağlayıcılar, teknik personeller, içerik üreticiler gibi birçok paydaştan oluşabilmektedir (Karaoğlan Yılmaz, 2020). Uzaktan eğitim sisteminin başarılı ve etkili bir şekilde işleyebilmesi için bu paydaşların organize ve verimli şekilde çalışmaları gerekir. Uzaktan eğitim sisteminin iki ana unsuru olan öğreten ve öğrenenlerin de rolleri teknolojilerin sürekli gelişmesi ve dijital dünyada ortaya çıkan ihtiyaç ve beklentilerin de farklılaşması ile birlikte değişmiştir. Bütünsel bir bakış açısıyla bakıldığında çevrim içi öğreten rolleri; pedagojik roller, teknik yeterlik ve süreç yönetimi gibi ana kategoriler ile başlıklandırılabilir. Fakat sosyal, tasarımsal, yönetsel ve öğreticilik rolleri de bulunmaktadır (Berigel ve Çetin, 2021). Çevrim içi öğrenenlerin ise Dabbagh (2007) güçlü bir akademik görüş ve etkili iletişim becerisine sahip, teknolojileri kullanmada akıcı, etkileşime ve iş birlikli çalışmaya önem veren, bireysel öğrenme becerilerini geliştirebilen ve uzaktan öğrenmeyi içsel olarak kontrol edebilen bireyler olmaları gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca öğrenenlerin amaç ve hedef belirlemeleri ve dijital teknolojilerin farkında olup onları etkili ve verimli bir şekilde kullanabilmeleri de önemlidir. Garrison vd. (2004) de öğrenenlerin özellikle dijital teknolojileri etkili bir şekilde kullanabilme becerilerine sahip olmalarının önemini vurgulamıştır. Uzaktan eğitim sisteminin verimli kullanılabilmesiyle birlikte zaman ve mekân esnekliği, bilgiye kolay erişim, ekonomiklik, derslerin ve kaynakların tekrarlanabilirliği (Turan ve Gürol, 2020; Tunç ve Akinci, 2022) ve öğrenciye özerklik (Barnard vd. 2009) gibi birtakım avantajlarından bahsedilebilir.

Uzaktan öğrenme sisteminin avantajları olduğu kadar dezavantajları da bulunmaktadır. Öğrenciler çevrim içi öğrenme sürecinde bağımsız öğrenme, zaman yönetimi, motivasyonu sürdürme, derslere erişim, öğreticilerle veya arkadaşlarıyla yaşadıkları iletişim/etkileşim yetersizliği (Lee vd., 2021; Shin ve Hickey, 2020; Tang vd., 2020) gibi bazı problemler yaşayabilmektedir. Perraton (1981) uzaktan eğitimde yaşanabilecek bu problemleri ortadan kaldırmak için birtakım öneriler sunmuştur. Bunlar; (1) uzaktan öğrenmede diyalogun ön plana çıkarılması, (2) öğretim elemanının

canlı dersler sayesinde etkileşiminin artırılması, (3) grup tartışmalarının yapılması, (4) çoklu ortamların kullanılması, (5) geri bildirimlere önem verilmesi ve (6) öğretim materyallerinin nitelikli ve amaca hizmet etmesi gerektiğidir.

Durdu (2021) aynı zamanda uzaktan öğrenmede öğrencilerin başarılı olabilmeleri için onların derslere aktif katılımlarının ve motivasyonlarının önemli olduğunu belirtmiştir. Uzaktan öğrenmede öğrencilerin aktif katılımlarını sağlamak ve motivasyonlarını arttırmak için iş birlikli grup çalışmaları (Ngoyi, vd., 2014), akran değerlendirme, grup çalışmaları ve tartışma forumları (Dixson, 2010) yapılabilir. Gagne (1985) ise uzaktan eğitimde anlamlı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için etkileşimin önemli olduğunu belirtmiştir. Yüz yüze öğrenme ile karşılaştırıldığında uzaktan öğrenmede çift yönlü iletişim ve etkileşimin sağlanması sınırlı olabilir (Durdu, 2021) fakat sosyal etkileşimin artırılması için çevrim içi grup çalışmaları ve tartışma ortamları yapılabilir (Altınay, 2017). Ayrıca geri bildirim de öğrenme sürecini etkileyebilen ve sosyal etkileşimi zenginleştirebilen önemli bir değişken olduğu unutulmamalıdır (Ingirige ve Goulding, 2009; Smith, 2005).

Uzaktan öğrenmede öğrenci destek hizmetlerinin, aktif ve çözüm odaklı çalışmalar yapması da eğitimin işlevselliği açısından önemlidir. Öğrenci destek hizmetleri; teknik altyapı, öğrencinin erişebileceği dijital kaynaklar, danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri, psikolojik destek, elektronik kütüphane vb. gibi noktalara da dikkat edilmesi uzaktan eğitimin verimliliği ve işlevselliği açısından önemlidir (Durdu, 2021).

Görüldüğü üzere uzaktan eğitim sisteminin başarılı, etkili ve verimli olabilmesi için birçok unsur bulunmaktadır. Bu çalışmada da güncel bir problemin ele alınıp öğrencilerin herhangi bir dijital araca sahip olup olmaması, kurumların dijital altyapıları, öğrenme-öğretme sürecinin etkililiği, işlevselliği ve acil uzaktan öğrenme sürecine yönelik deneyimlerinin incelenmesinin literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini inceleyen ulusal ve uluslararası çalışmalar mevcuttur (Kazondovi vd., 2022; Sarıkaya ve Aydeniz, 2022; Stevanović vd., 2021; Kuyucu ve Kabak, 2021; Karakuş vd., 2020; Hamutoğlu vd., 2019; Paydar ve Doğan, 2019; Selwyn, 2011). Fakat bu çalışmada Türkiye’de yaşanan doğal afet (deprem) sebebiyle eğitici ve öğrencilerin sosyal, ekonomik, akademik ve özellikle de duygusal ve psikolojik durumlarının olumsuz etkilenebileceği düşüncesinden hareketle üniversite öğrencilerinin acil uzaktan öğrenme deneyimlerine yönelik görüşlerinin incelenmesinin önemli olabileceği ve literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin acil uzaktan öğrenme deneyimlerine yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır: Üniversite öğrencilerinin acil durumda geçilen;

1. Uzaktan öğrenme sürecinin verimliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Uzaktan öğrenme sürecinde karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Uzaktan öğrenme sürecinde karşılaştıkları problemlerin çözüm önerilerine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Uzaktan öğrenme sürecinin avantajlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, üniversite öğrencilerinin acil durumda yürütülen uzaktan öğrenmeye ilişkin deneyimlerini incelemesini amaçlayan tarama modeli betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmiş ya da şu anda olan bir olay ya da durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçlayan (Karasar, 2012), araştırmada yer alan katılımcıların görüşlerinin, tutumlarının, algılarının belirlenebildiği araştırma modelidir (Büyüköztürk vd., 2018).

Üniversite öğrencilerinin acil durumda yürütülen uzaktan öğrenmeye ilişkin görüşlerini incelemeyi konu edinen bu araştırma, kapsamlı ve derinlemesine incelemeyi gerektirmektedir. Bu sebeple araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, konunun anlaşılması ve açıklanması konusunda araştırmacılara yardımcı olabilmektedir (Gough ve Lyons, 2015). Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden bireylerin yaşantılarını ve algılarını ortaya koymayı amaçlayan (Çapar ve Ceylan, 2022) fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, günlük deneyimlerimizin anlamı ve doğası ile ilgili derinlemesine bir anlayış geliştirmemizi amaçlamaktadır (Patton, 2002).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin 2., 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 27 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğrencilerin 15'i (%55,5) kadın, 12'si (%44,5) ise erkektir. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüt olarak öğrencilerin daha önceden uzaktan eğitim deneyimi ve depresi yaşamış olmaları kararlaştırılmıştır. Böylece katılımcılar, normal ve doğal afet (deprem) sürecindeki uzaktan eğitim deneyimlerini daha doğru, etkili ve karşılaştırmalı olarak değerlendirebilir. Bu sebeple 1. Sınıf olan ve depresi yaşamamış öğrenciler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Verilerin Toplanması

Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir çünkü olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada da veriler görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen "Acil Durumda Uzaktan Öğrenmeye İlişkin Görüşme Formu" kullanılmıştır. Formun oluşturulmasında literatür ve uzman görüşleri dikkate alınmıştır. Formda öğrencilerin acil durumda geçilen uzaktan öğrenme sürecine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla dört açık uçlu soruya yer verilmiştir. Bu sorular sonda sorular ile de desteklenmiştir. Açık uçlu sorular sorulmasının en büyük avantajı araştırmacıların beklemediği ya da planlamadığı yanıtları alabilmesidir. Böylece araştırma konusuna ilişkin daha geniş, kapsamlı bilgiler elde edilmiş olunur (Büyüköztürk vd., 2008). Sorular öğrencilerin acil durumda geçilen uzaktan öğrenme sürecinin verimliliği ile ilgili ne düşündükleri, süreçte yaşanan problemlerin neler olduğu, bu problemlere ilişkin çözüm önerileri, uzaktan öğrenme sürecinin avantajlı yönlerinden oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun geçerliliğini sağlayabilmek amacıyla form; Eğitim Programları ve Öğretimden 2, Türkçe ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanlarından birer olmak üzere toplam 4 alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar görüşme formunu çalışmanın amacına, uygunluğuna ve soruların anlaşılabilirliğine göre değerlendirmişlerdir. Değerlendirme neticesinde alınan dönütlere göre form düzenlenmiştir.

Katılımcılar ile yapılacak görüşmeler için öncesinde görüşme yapılacak günler belirlenmiştir. Katılımcılara, çalışma hakkında bilgi verilerek mail aracılığıyla öncesinden bilgilendirilmiş onam formları iletilmiştir. Görüşmeler çevrim içi platformlar aracılığıyla yaklaşık 20-30 dakika aralığında gerçekleştirilmiştir.

Daha sonra görüşme kayıtları araştırmacılar tarafından ayrı ayrı, kelimesi kelimesine yazıya dökülerek analiz edilmiştir. Verilerin toplanması veri doygunluğuna ulaşana dek sürdürülmüştür. Araştırmacıların kod listelerindeki değişim azaldığında ya da hiç değişmediğinde veri doygunluğuna ulaşıldığı anlaşılmaktadır (Merriam, 2009).

Veri Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanan ve kayıt altına alınan 27 görüşme deşifre edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin belirlenmesi amacıyla kod numaraları kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş olup önce kod sonra kategori ve en son temalar oluşturulmuştur. İçerik analizinin temel amacı, toplanan verilerin açıklanabileceği kavram ve ilişkilere ulaşılmasıdır. Bu kavram ve ilişkilerden birbirine benzeyen ya da birbiri ile ilişkili kodlar kategori ve temalarda bir araya getirilerek uygun biçimde düzenlenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmacılar analizin ilk aşamasında veri setlerinden ayrı ayrı tümdengelim yaklaşımı ile kodlar oluşturmuşlardır. Bu süreç aynı kodların tekrarlanmasına kadar devam etmiştir. Araştırmacılar ilk kodlamaları yaptıktan sonra ardından kategori ve temaları oluşturmuşlardır. Araştırmacıların oluşturduğu tema, kategori ve kodlar karşılaştırılarak araştırmacı yanlılığı en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Bu verilerin kodlanmasında güvenilirliği sağlamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülünden (güvenirlik = görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı) yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2021) araştırmalarda kodlayıcılar arası güvenilirliğin en az %70 düzeyinde olması gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmada da araştırmacılar arasındaki kodlayıcı güvenilirliği %88 olarak hesaplanmıştır. İçerik analizi sonucunda elde edilen kategorilerde yer alan ve öğretmen adaylarının yanıtlarından elde edilen kodların her birinin frekans dağılımları belirlenmiş, temalar ve altındaki kodlar sunulurken mümkün olduğunca tanımlayıcı olunmaya dikkat edilerek, öğretmen ve öğrencilerin ifadelerine doğrudan alıntılarla tırnak içinde yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Nitel araştırmaların niteliğini arttırabilmek için Yıldırım ve Şimşek (2021) tarafından belirli stratejiler önerilmektedir. Araştırma süreci ve sonuçlarının tutarlı, teyit edilebilir ve açık olması, çalışmanın inandırıcılığı açısından önemli görülmektedir. Bu çalışmanın inandırıcılığını sağlamak için yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında uzman görüşleri alınmış ve bulgularda doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler sonda sorular kullanılarak teyit edilmeye çalışılmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Nitel araştırma sonuçlarının benzer ortamlara transfer edilebilmesi çalışmanın aktarılabilirliği ile mümkündür. Böylece araştırma, benzer olgu ve süreçlerle ilgili bir anlayış oluşturabilmektedir. Bu çalışmada aktarılabilirliği sağlamak için araştırmacının yöntemi ayrıntılı bir şekilde açıklanmış, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış ve veriler ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Nitel araştırmaya objektif bakılabilmesi ve araştırmacının araştırma süreci boyunca tutarlı davranabilmesi çalışmanın tutarlılığı ile ilgilidir. Bu çalışmada tutarlılığı sağlayabilmek için katılımcılarla yapılan görüşmeler başta olmak üzere araştırma süreci boyunca objektif ve tutarlı davranılmaya çalışılmış ve analiz sürecinde kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanmıştır. Ulaşılan sonuçların toplanan verilerle sürekli olarak teyit edilebilmesi ve okuyucuya bu çerçevede anlamlı açıklamaların sunulabilmesi çalışmanın teyit

edilebilirliği ile açıklanabilir. Bu çalışmanın da teyit edilebilirliğini sağlayabilmek için görüşme kayıtları yazıya geçirilmiş ve analiz aşamasında kodlayıcıların yaptığı kodlamalar, raporlamada oluşturulan notlar ve çıkarımlar araştırmacılar tarafından saklanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın problemine ilişkin toplanan verilerin çözümlenmesi ile ulaşılan bulgular sırasıyla yer almaktadır.

Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Öğrenme Sürecinin Verimliliğine İlişkin Deneyimleri

Bu bölümde üniversite öğrencilerine sorulan “Acil durumda geçilen uzaktan öğrenme sürecinin verimliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelenmiş olup cevaplara ilişkin tema, kategori ve kodlar tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Acil uzaktan öğrenme sürecinin verimliliği ile ilgili görüşlere yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans	
Sürecin verimliliği	Verimli olması	Eğitimin sürekliliği	8	
		Zamandan tasarruf	4	
		Mekândan tasarruf	4	
	Verimsiz olması		Zihinsel yorgunluk	1
			Etkileşim ve iletişim eksikliği	4
			Odaklanma problemi	3
			Sistem problemleri	2
			Dijital araç yetersizlikleri	1
			Motivasyon eksikliği	1

Katılımcılar acil uzaktan öğrenme sürecini eğitimin sürekliliği ve zaman ve mekândan tasarruf sağlamasından dolayı verimli; etkileşim ve iletişim eksikliği, odaklanma ve sistem problemleri, dijital araç yetersizlikleri, motivasyon eksikliği ve zihinsel yorgunluktan dolayı da verimsiz bulmuşlardır. Aşağıda öğrencilerin görüşlerine ilişkin doğrudan alıntı örnekleri sunulmaktadır:

Katılımcı 7: “Uzaktan eğitimin avantajları olduğu kadar dezavantajları da var. Mesela ders sonrası ‘ders kayıt’ gibi bir imkân var fakat uzaktan eğitimde odaklanma problemi yaşıyorum birçok arkadaşım gibi gerçek sınıf ortamını bulamıyoruz.”

Katılımcı 8: “Benim için verimli geçiyor, kayıtları tekrar izleme şansım oluyor, not alma şansım oluyor, aynı zamanda hem maddi hem de zamandan tasarruf sağlıyor.”

Katılımcı 9: “Acil mecburi bir durum için iyi, gerekli bir şey. En azından hiç eğitim olmamasından iyidir. Şu an olağanüstü bir durum yaşandığı için gerekli.”

Katılımcı 13: “Çok verimsiz, herkes eşit imkânlar dâhilinde değil (internet, bilgisayar, çalışma ortamı vb.), odaklanamıyorum.”

Katılımcı 25: “Hem hocalar hem bizler için hiç verimli değil. Ama bazen zorlu süreçlerden geçtiğimiz için sistem bizim için bir avantaj haline geliyor eğitimsiz kalacağımıza en azından uzaktan eğitim ile eğitim sürecimiz tamamlıyoruz.”

Katılımcı 26: “Ekran başında uzun süre kalmak ve bir yere odaklanmak zor olabiliyor ve etkileşim ise yüz yüze eğitime göre oldukça düşük ama yine de eğitimin aksamaması için iyi oluyor.”

Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Öğrenme Sürecinde Karşılaştıkları Problemlere İlişkin Deneyimleri

Bu bölümde üniversite öğrencilerine sorulan “Acil durumda geçilen uzaktan öğrenme sürecinde yaşadığınız problemler nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelenmiş olup cevaplar ilişkin tema, kategori ve kodlar tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Acil uzaktan öğrenme sürecinde yaşanan problemlere yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Yaşanılan problemler	Kişisel problemler	Odaklanmada yaşanan zorluk	5
		Motivasyon problemleri	2
	Öğrenme süreci	Uygun öğrenme ortamının sağlanamaması	4
		İletişim eksikliği	2
		Uygulamalı derslerde yaşanan zorluklar	1
	Teknik problemler	Bağlantı ve ağ problemleri	16
		Sistem ile ilgili yaşanan problemler	6
		Dijital araçların yetersizliği	1

Katılımcılar acil uzaktan öğrenme sürecinde odaklanma ve motivasyon ile ilgili kişisel problemler yaşamışlardır. Uygun öğrenme ortamının sağlanamaması, iletişim eksikliği ve uygulamalı derslerin sürdürülebilirliği ile ilgili öğrenme sürecinden kaynaklanan bazı problemler ile karşılaşmışlardır. Aynı zamanda bağlantı/ağ ve sistem problemleri ile dijital araçların yetersizliği gibi bazı teknik problemler yaşamışlardır. Aşağıda öğrencilerin görüşlerine ilişkin doğrudan alıntı örnekleri sunulmaktadır:

Katılımcı 6: “Bağlanabilmek için bekliyoruz, bazen hoca bağlanamıyor, sürekli teknik ve sistem problemleri yaşıyoruz.”

Katılımcı 13: “İnternet sorunu yaşıyorum, aileden dolayı çok kalabalık oluyor, çalışma odası yok, bilgisayar yok, ilk haftalar deprem bölgesinde olmayan biri olarak yine de derse giremedim ve devamsızlık sorunum çok oldu. Sadece deprem bölgelerinde değil çoğu yerde yeterli imkânlar yok.”

Katılımcı 15: “Motivasyon eksikliği, evde derslere katıldığımız için kapı çalıp biri geldiğinde inanılmaz bir kopukluk yaşıyorum. Ben kardeşlerimle aynı odada kalıyorum bu yüzden aktif katılımım düşük.”

Katılımcı 20: “Göz teması yok. Sınıfın sosyalleşme olanağını sağlayamıyor. Altyapı yeterince iyi olmadığı için derslere girememe ya da kopma gibi sorunlar yaşanıyor. Ders işleme esnasında bazen hocaların seslerinde kesinti oluyor. Derse katılımım düşük.”

Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Öğrenme Sürecinde Karşılaştıkları Problemlerin Çözüm Önerilerine İlişkin Deneyimleri

Bu bölümde üniversite öğrencilerine sorulan “Acil durumda geçilen uzaktan öğrenme sürecinde yaşadığınız problemlere ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelenmiş olup cevaplar ilişkin tema, kategori ve kodlar tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Acil uzaktan öğrenme sürecinde yaşanan problemlere ilişkin çözüm önerilerine yönelik oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans	
Çözüm önerileri	Teknik destek	Sistemin iyileştirilmesi	9	
		İnternet altyapı desteği	4	
		Dijital araç temini	3	
	Öğrenme-öğretme süreci		Ders süresinin düzenlenmesi	4
			Etkileşim ve iletişimin artırılması	4
			Aktif katılım	3
			Öğretmen tutumu	2
			Koordinasyonun sağlanması	1

Katılımcılar uzaktan öğrenme sürecinde yaşadıkları problemlere ilişkin bazı çözüm önerileri sunmuşlardır. Sistemin iyileştirilmesi, internet altyapı desteğinin sağlanması ve dijital araçların temin edilmesi gibi teknik desteklerin sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Ders süresinin düzenlenmesi, etkileşim ve iletişimin artırılması, aktif katılımın sağlanması, öğretmen tutumlarının iyileştirilmesi ve koordinasyonun sağlanması gibi öğrenme-öğretme sürecine yönelik bazı çözüm önerileri de sunmuşlardır. Aşağıda öğrencilerin görüşlerine ilişkin doğrudan alıntı örnekleri sunulmaktadır:

Katılımcı 7: “Derse daha az sayıda kişi katılsa ve kargaşa olmadan herkes mikrofon açıp konuşsa çok daha verimli olacağını düşünüyorum çünkü derse aktif katılamıyorum.”

Katılımcı 10: “Ders süresini kısaltıp belli aralıklarda işlemek daha verimli olur.”

Katılımcı 14: “Hocalar daha anlayışlı davranmalı bazı hocalar çok sert ve hiçbir şey olmuyormuş gibi sadece ders odaklı ve zorlama odaklı olabiliyor.”

Katılımcı 24: “Eğer böyle bir uygulama yapılıyorsa sistem altyapısının da buna hazırlıklı olması gerekir. Materyal, ortam ve uygulamalı dersler için de öğrenci üniversite/öğretmenler arası bir iş birliği olması gerekir.”

Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Öğrenme Sürecinin Avantajlarına İlişkin Deneyimleri

Bu bölümde üniversite öğrencilerine sorulan “Acil durumda geçilen uzaktan öğrenme sürecinin avantajlı yönleri nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelenmiş olup cevaplar ilişkin tema, kategori ve kodlar tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Acil uzaktan öğrenme sürecinin avantajlı yönlerine ilişkin oluşturulan tema, kategori ve kodlar

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans	
Sürecin olumlu yönleri	Konfor	Evden bağlanma imkânı	10	
		(Okula gitme zorunluluğunun olmaması)		
		Zaman tasarrufu	6	
	Öğrenme-öğretme süreci		Ekonomiklik	3
			Derslerin kayıttan tekrar izlenebilmesi	9
		Alternatif eğitim	3	

Katılımcılar acil uzaktan öğrenme sürecinin evden bağlanma imkânı sunması, okula gitme zorunluluğunun olmaması, zaman tasarrufu sağlaması ve ekonomik olmasından dolayı sistemi konforlu bulmuşlardır. Derslerin kayıttan tekrar izlenebilmesi

ve alternatif eğitim olanağı sunmasından dolayı da öğrenme-öğretme sürecinin sürdürülebilirliği açısından avantajlı olduklarını belirtmişlerdir. Aşağıda öğrencilerin görüşlerine ilişkin doğrudan alıntı örnekleri sunulmaktadır:

Katılımcı 11: “Her an her yerde erişilebiliyor olması çok iyi bir avantaj. Ders kayıtlarının daha sonra izlenebilmesi de konuları pekiştirebilmemiz için güzel.”

Katılımcı 17: “Ders kayıtlarının sisteme yüklenmesinin öğrenci açısından oldukça avantajlı olduğunu düşünüyorum. Bu sayede öğrenci; aklına takılan ya da kaçırdığı yerleri tekrar izleyebilir. Bence uzaktan eğitimin tek olumlu ve avantajlı yanı bu.”

Katılımcı 23: “İstediğin mekânda girebiliyor olman ve daha sonra ders kayıtlarını izleyebilmek (ki bu ders kayıtlarını izleyip sakın kafayla istediğim gibi not çıkarabilmek benim için en büyük avantaj) gibi olumlu yönleri var.”

Katılımcı 24: “Öğrenciye maddi anlamda para harcanmaması açısından olumlu, ekonomik. Tekrar izleme şansımız oluyor dersleri.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin acil uzaktan öğrenme deneyimlerine yönelik görüşlerini derinlemesine anlamak ve keşfetmek amaçlanmaktadır. Öğrenciler acil uzaktan öğrenme sürecinin verimliliğine ilişkin farklı cevaplar vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu eğitimin sürekliliği ve zaman ve mekândan tasarruf edilebilmesinden dolayı verimli olduğunu belirtmiştir. Bazı öğrenciler de özellikle etkileşim ve iletişim eksiklikleri başta olmak üzere dijital araç ve motivasyon eksikliği, odaklanma ve sistem problemleri, sistemin yaşattığı zihinsel yorgunluklardan dolayı verimsiz olduğunu ifade etmişlerdir. Lajunen vd. (2023) araştırmalarında bu çalışmanın sonuçlarıyla benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bazı öğrencilerin uzaktan öğrenmeyi sıkıcı, odaklanma problemi yaşadıkları ve çoğu zaman onları yalnızlığa ittiğini; bazı öğrencilerin de zamandan tasarruf, esneklik ve bağımsızlık gibi avantajlarının olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca öğrencilerin bazıları uzaktan öğrenmeye yönelik hem olumlu hem de olumsuz duygular hissettiklerini ifade etmişlerdir. Literatürde uzaktan öğrenme sürecini verimli bulan çalışmalar mevcuttur. Turan vd. (2022) çalışmasında uzaktan öğrenmenin, öğrencilere zaman, mekân ve öğrenme hızı açısından esnek öğrenme fırsatları sunduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu esneklik özelliği ile öğrencilerin istedikleri zaman ve yerde, istedikleri kişi ve kurumdan bireysel veya grup eğitimi alabilme avantajı bulunmaktadır (Shearer ve Park, 2018). Uzaktan öğrenme sürecinin öğrencilere teknoloji, pedagoji, öğrenme kaynakları ve etkinlikler açısından yüksek düzeyde esneklik sunması, öğrencilerin akademik başarılarını ve dersteki memnuniyetlerini de artırabilir (Austerschmidt ve Bebermeier, 2019; Chow ve Shi, 2014).

Literatürde uzaktan öğrenme sürecini verimsiz bulan çalışmalar da mevcuttur. Acil durum uzaktan öğrenmede: Lee vd., (2021) ve Means ve Neisler, (2021) öğrencilerin zaman yönetimi, motivasyon ve bağımsız öğrenme konularında çeşitli zorluklar yaşadıklarını ve aldıkları eğitimin kalitesinin bozulduğunu ortaya koymuştur. Karadağ vd., (2021) ve Turan ve Gürol, (2020) öğrencilerin uzaktan öğrenmeden pek memnun olmadıkları, Tunç & Akinci (2022) ile Genç ve Gümrükçüoğlu (2020) verimin düşük olduğu, Yağan (2021) eğitimin tembelleşmeye sebebiyet verdiği ve sosyalleşmeyi engellediği sonucuna ulaşmışlardır. Kaya vd. (2022) çalışmalarında öğrencilerin uzaktan öğrenme uygulamalarından nitelikli sonuçlar alınabileceği görüşüne katılmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Literatürde uzaktan öğrenme süreci ile ilgili hem verimli hem de verimsiz olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar görülmektedir. Özellikle olağanüstü

sebeplerden dolayı acil bir şekilde uzaktan öğrenme sistemine geçilmesi, eğitimin sürdürülebilirliği açısından önemli bir alternatif olduğu ve yüz yüze eğitimin de önemli bir tamamlayıcısı olduğunu göstermektedir. Sağlam ve Kurhan (2022) da uzaktan öğrenmenin konforlu olsa da yüz yüze eğitime bir tercih olmaktan ziyade alternatif olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Üniversite öğrencileri, uzaktan öğrenme sürecinde odaklanmada yaşanan birtakım zorluklar ve motivasyon eksikliği gibi kişisel problemler yaşamışlardır. Lee vd., (2021) ve Shin ve Hickey, (2020) öğrencilerin çevrim içi öğrenme sürecinde motivasyonu sürdürme konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Lukina vd. (2022) de bilişsel, duygusal, etkileşim ve öğrenme süreciyle ilgili bazı zorluklar yaşadıklarını belirterek bu çalışmayla benzer sonuçlar elde etmişlerdir.

Katılımcılar iletişim eksikliği, uygulamalı derslerde yaşanan zorluklar ve uygun öğrenme ortamının olmamasından kaynaklı aktif katılımın yetersizliği gibi öğrenme süreci ile ilgili bazı problemler yaşamışlardır. Verulava vd. (2023) çalışmasında uygun öğrenme ortamlarının uygun olmadığı, Kılıç ve Beldağ (2021), Genç ve Gümrükçüoğlu (2020) ve Altunay (2022) çalışmalarında öğrencilerin derslere aktif katılımının düşük olduğu sonucuna ulaşarak çalışmayla benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Verulava vd. (2023), Turan vd. (2022), Yaylak (2022), Karatepe vd. (2020), Keskin ve Özer-Kaya (2020), Genç ve Gümrükçüoğlu (2020), Serçemeli ve Kurnaz (2020) ile Tunç ve Akinci (2022) iletişim/etkileşim eksikliği ve sosyalleşme gibi problemlerin yaşandığını belirterek çalışmayla paralel sonuçlara ulaşmışlardır.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu uzaktan öğrenme sürecinde bağlantı/ağ ve sistemsel aksaklıklar gibi teknik problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Literatürde bu sonuçlara ulaşan birçok çalışma mevcuttur. Turan vd. (2022), Yaylak (2022), Demirbulak ve Şahin (2022) ile Kılıç ve Beldağ (2021) çalışmalarında teknik altyapının yetersiz olması sebebiyle internete ve derslere erişimde sorun yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır. Öğrenciler dijital araçların yetersizliği ile ilgili sıkıntılarını da belirtmişlerdir. Altunay (2022) da çalışmasında dijital araçların yetersizliği ile ilgili benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Katılımcılar, uzaktan öğrenme sürecinde karşılaştıkları bu problemlere ilişkin internet altyapı desteğinin, sistemin sürekli iyileştirilmesinin ve dijital araçların temin edilmesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanması, etkileşim/iletişimin artırılması, ders sürelerinin düzenlenmesi, öğretmenlerin tutumunun iyileştirilmesi ve uzaktan eğitime yönelik öğrenci-öğretmen-sistem gibi paydaşlar arasında koordinasyonun etkili bir şekilde sağlanması gibi öğrenme öğretme sürecine yönelik çözüm önerileri de sunmuşlardır.

Katılımcılar, uzaktan öğrenme sürecinde etkileşim ve iletişimin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu platformlarda eğiticiler ile öğrenciler arasında iletişim/etkileşim kurmanın önünde bazı engellerin olduğu görülebilir. Eğiticiler, öğrencilerin soru veya mesajlarına anında geri bildirim veremeyebilir veya bireysel farklılıklara göre dersler işlenemeyebilir. Bu noktada öğrenciler ve öğretmenler dersin belli bölümlerinde veya sonunda öğrenme sürecini kritik ederek bu problemin ortadan kalkmasına yardımcı olabilirler.

Üniversite öğrencileri acil uzaktan öğrenme sürecinin avantajlarına ilişkin bazı görüşler sunmuşlardır. Katılımcılar; evden/her yerden bağlanabilme imkânı sunması, zamandan tasarruf sağlaması, ekonomik olması ve okula gitme gibi zorunluluğunun olmamasından dolayı uzaktan öğrenme sistemini konforlu olduğunu belirtmişlerdir. Literatür de bu görüşleri desteklemektedir (Tunç ve Akinci, 2022; Chow ve Shi, 2014; Turan ve Gürol, 2020). Ayrıca katılımcılar derslerin kayıttan tekrar izlenebilmesi ve etkili

bir alternatif eğitim olanağı sunduğu için de öğrenme öğretme sürecine yönelik avantajlı yönlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Eğitimin devamı ve sürekliliği açısından uzaktan öğrenmenin iyi bir alternatif olduğu yapılan çalışmalarda da belirtilmektedir (Yaylak, 2022).

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin acil uzaktan öğrenme deneyimlerine yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda katılımcılar acil uzaktan öğrenme sürecini, okula gitme zorunluluğunun olmaması ve derslerin kayıttan izlenmesi gibi gerekçelerle verimli bulmuşlardır. Aynı zamanda odaklanmada yaşanan zorluklar, aktif katılımın düşük olması, etkileşim ve iletişimin yetersizliği ve bağlantı/internet ve sistem ile ilgili problemlerin yaşandığını da belirterek sürecin verimsiz yönlerini de vurgulamışlardır. Daha iyi bir uzaktan öğrenme süreci oluşturmak için üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerini ve altyapılarını güçlendirmeleri önerilmektedir (Tunç ve Akinci, 2022). İlerleyen dönemlerde çeşitli sebeplerle uzaktan öğrenmeye daha sık başvurulacağı öngörüsünden (Yamamoto ve Altun, 2020) yola çıkılarak öğrencilerin dile getirdikleri sistem sıkıntılarının ve teknik problemlerin giderilmesi ve uzaktan öğrenme sistemlerinin AR-GE birimleriyle sürekli desteklenmesi ve geliştirilmesi önemli görülmektedir. Sistem-öğretmen-öğrenci-teknik personel gibi paydaşlar arasında etkili ve çözüm odaklı bir iletişim kanalının kurulması koordinasyon anlamında birçok problemi ortadan kaldırabilir. Ayrıca katılımcıların internete erişim ve dijital araç temini ile ilgili yaşadıkları görece ekonomik problem, üniversitenin önderliğinde oluşturulabilecek ticaret odaları-sanayi ve sivil toplum kuruluşları, özel ve kamu kurumlarının da içinde olduğu bir konsensüsle/komisyonla çözülebilir.

Kaynakça

- Altınay, F. (2017). Examining The Role of Social İnteraction in Online Learning Process. *Ensayos: Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 32(2), 97-106.
- Altunay, F. (2022). Opinions of Social Studies Teachers on Distance Education. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 10(2), 31-40.
- Austerschmidt, K. L. ve Bebermeier, S. (2019). Implementation and Effects of Flexible Support Services on Student Achievements in Statistics. *Zeitschrift Für Hochschulentwicklung*, 14(3), 137-155.
- Bağrıacık Yılmaz, A. ve Karataş, S. (2020). Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Temel Kavramları, Kuramları ve Felsefesi. Karataş, S., ve Çakmak, E. K. (Ed). *Açık ve Uzaktan Öğrenme* içinde (s.1-28). Ankara: Pegem Akademi.
- Barnard, L., Lan, W. Y., To, Y. M., Paton, V. O. ve Lai, S. L. (2009). Measuring Self-Regulation in Online and Blended Learning Environments. *The Internet and Higher Education*, 12(1), 1-6.
- Berigel, M. ve Çetin, İ. (2021). Açık ve Uzaktan Öğretimde Öğreten ve Öğrenen Rollerini. Tekinarslan, E. ve Gürer, D.M. (Ed). *Açık ve Uzaktan Öğrenme* içinde (s.126-144).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chow, W. S. ve Shi, S. (2014). Investigating Students' Satisfaction and Continuance İntention Toward E-Learning: An Extension of The Expectation-Confirmation Model. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 141, 1145-1149.

- Çapar, M. C. ve Ceylan, M. (2022). Durum Çalışması ve Olgubilim Desenlerinin Karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 295-312.
- Dabbagh, N. (2007). The Online Learner: Characteristics and Pedagogical Implications. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 7(3), 217-226.
- Demirbulak, D. ve Sahin, E. (2022). Determining the Opinions of Education Faculty Student Teachers on the Application for Online Courses. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 10(3), 2-16.
- Dixson, M. D. (2010). Creating Effective Student Engagement in Online Courses: What Do Students Find Engaging?. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 10(2), 1-13.
- Durdu, L. (2021). Açık ve Uzaktan Öğrenmede Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Tekinarslan, E. ve Gürer, D.M. (Ed). *Açık ve Uzaktan Öğrenme* içinde. (s. 225-259). Ankara: Pegem Akademi.
- Gagné, R. M. (1985). *The Conditions of Learning and Theory of Instruction* (Vol. 4). Tokyo, Japan: Holt-Saunders.
- Garrison, D. R., Cleveland-Innes, M., ve Fung, T. (2004). Student Role Adjustment in Online Communities of Inquiry: Model and Instrument Validation. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 8(2), 61-74.
- Genç, M. F. ve Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Sürecinde İlâhiyat Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Bakışları. *Turkish Studies*, 15(4), 403-422.
- Genç, H. (2023). Acil Uzaktan Öğretim'den Nitelikli Açık ve Uzaktan Öğrenme Uygulamalarına Geçiş Önerileri. In *ICSSIET CONGRESS*. (p. 233).
- Gough, B. ve Lyons, A. (2015) The Future of Qualitative Research in Psychology: Accentuating the Positive. *Integrative Psychological & Behavioral Science*, 50(2). 234 - 243.
- Hamutoğlu, N. B., Gültekin, G. S. ve Savaşçı, M. (2019). Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri: Açıköğretim Uygulamaları. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 19-28.
- Ingirige, B. ve Goulding, J. (2009). Maximising Social Interactions and Effectiveness Within Distance Learning Courses: Cases From Construction. *Journal for education in the Built Environment*, 4(1), 75-99.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N. ve Bayraktar, D. (2020). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241.
- Karaoğlan Yılmaz, G. F. (2020). Açık ve Uzaktan Eğitimde Paydaş ve Roller. Karataş, S., & Çakmak, E. K. (Ed). *Açık ve Uzaktan Öğrenme* içinde (s. 120-134). Ankara: Pegem Akademi.
- Karadag, E., Su, A. ve Ergin-Kocaturk, H. (2021). Multi-level Analyses of Distance Education Capacity, Faculty Members' Adaptation, And Indicators of Student Satisfaction in Higher Education During COVID-19 Pandemic. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18(57), 1-20.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Karatepe, F., Küçükgençay, N. ve Peker, B. (2020). Öğretmen Adayları Senkron Uzaktan Eğitime Nasıl Bakıyor? Bir Anket Çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274.
- Kaya, K., Subak, E., Agaoglu, C., Sadir, Y. ve Moghanlou, A. E. (2022). Evaluation of Attitudes of Students Studying at State and Private Universities towards Distance Education. *Journal of Educational Issues*, 8(1), 331-344.
- Kazondovi, C., Isaacs, A. ve Lwendo, S. B. (2022). The Challenges Distance Education Students Experience during Their Education Degree Program in the Faculty of Education at the University of Namibia. *Higher Education Studies*, 12(2), 54-59.
- Keskin, M. ve Özer-Kaya, D. (2020). COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kılıç, A. ve Beldağ, A. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Süreçlerine İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. *Sosyal Bilimler ve Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(1), 1-23.
- Kuyucu, E. G. ve Kabak, S. (2021). Investigation of Students' Opinions on Distance Education in the COVID-19 Pandemic Process. *Journal of Educational Issues*, 7(3), 301-311.
- Lajunen, T., Gaygısız, E. ve Wang, W. (2023). Students' Emotions During Distance Education: The Role of Personality Factors and Sense of Coherence. *SAGE Open*, 13(1).
- Lee, K., Fanguy, M., Lu, X. S. ve Bligh, B. (2021). Student Learning During COVID-19: It was not as Bad as we Feared. *Distance Education*, 42(1), 164-172.
- Lukina, V., Sidorova, T., Okoneshnikova, N., Nikolaev, E., Shamaeva, V. ve Kuznetsova, I. (2022). Psychological Difficulties of Adopting Distance Education Technologies in Higher Education during the COVID-19. *Contemporary Educational Technology*, 14(3).
- Means, B. ve Neisler, J. (2021). Teaching and Learning in the Time of COVID: The Student Perspective. *Online Learning*, 25(1), 8-27.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A Guide To Design and Implementation: Revised and Expanded From Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco, USA: Jossey-Bass.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Moore, M. ve Kearsley, G. (2005) *Distance Education: a Systems View*. Thomson Wadsworth.
- Ngoyi, L., Mpanga, S., Ngoyi, A., Sudhir, V. V., Murthy, A. S. N., Rani, D. E. ve Vikram, P. (2014). The Relationship Between Student Engagement and Social Presence in Online Learning. *International Journal*, 3(4), 242-247.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Paydar, S., ve Doğan, A. (2019). Öğretmen Adaylarının Açık ve Uzaktan Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüşleri. *Eğitim ve Teknoloji*, 1(2), 154-162.
- Perraton, H. (1981). A Theory for Distance Education. Prospects: *Quarterly Review of Education*, 11(1), 13-24.

- Sağlam, M. ve Kurhan, E. (2022). Analysis of the Faculty of Education Students' Academic Performance in Distance Education Model with Students' Opinions. *International Technology and Education Journal*, 6(1), 107-121.
- Sarikaya, B. ve Aydeniz, S. (2022). Prospective Turkish Teachers' Opinions on Distance and Face-to-Face Education. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 10(2), 41-51.
- Selwyn, N. (2011). Digitally Distanced Learning: A Study of International Distance Learners' (Non) Use of Technology. *Distance Education*, 32(1), 85-99.
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). COVID-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açuları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Shearer, R. L. ve Park, E. (2018). Theory to Practice in Instructional Design. İçinde M. G. Moore & W. C. Diehl (Eds.), *Handbook Of Distance Education* (4th ed., pp. 260-280). Routledge.
- Shin, M. ve Hickey, K. (2020). Needs a Little TLC: Examining College Students' Emergency Remote Teaching and Learning Experiences During COVID-19. *Journal of Further and Higher Education*, 45(7), 973-986.
- Smith, T. C. (2005). Fifty-one Competencies for Online Instruction. *The Journal of Educators Online*, 2(2), 1-18.
- Stevanović, A., Božić, R. ve Radović, S. (2021). Higher Education Students' Experiences and Opinion about Distance Learning During the Covid-19 Pandemic. *Journal of Computer Assisted Learning*, 37(6), 1682-1693.
- Tang, T., Abuhmaid, A. M., Olaimat, M., Oudat, D. M., Aldhaeabi, M. ve Bamanger, E. (2020). Efficiency of Flipped Classroom With Online-Based Teaching Under COVID-19. *Interactive Learning Environments*, 31(2), 1077-1088.
- Tunç, M. P. ve Akinci, M. (2022). Preservice Secondary Mathematics Teachers' Views About Distance Education in the Covid-19 Process. *Mojos: Malaysian Online Journal of Educational Sciences*, 10(2), 1-11.
- Turan, Z., Kucuk, S. ve Cilligol Karabey, S. (2022). The University Students' Self-Regulated Effort, Flexibility and Satisfaction in Distance Education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 19(1), 1-19.
- Turan, Z. ve Gürol, A. (2020). Emergency Transformation in Education: Stress Perceptions and Views of University Students Taking Online Course During The COVID-19 Pandemic. *Hayef: Journal of Education*, 17(2), 222-242.
- Verulava, T., Shengelia, K. ve Makharashvili, G. (2023). Challenges of Distance Learning at Universities during the COVID-19 Pandemic in Georgia. *Journal of Learning for Development*, 10(1), 75-90.
- Yağan, S. A. (2021). Üniversite Öğrencilerinin COVID-19 Salgını Sürecinde Yürütülen Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ve Görüşleri. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 4(1), 147-174.
- Yamamoto, G. T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Yaylak, E. (2022). Distance Education in Türkiye During the Covid-19 Pandemic: What Do Stakeholders Think?. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 23(4), 65-92.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin.